

věc takto: Je zjištěno, pokud se týče není sporno, že zboží koupil od Jana K-a Max R. dle faktury ze dne 10. března 1920 svědčící pro Úřednický spotřební spolek v S., že zboží to fakturovanými 3834 Kč, jak na faktuře ostatně potvrzeno, Janu K-ovi zaplatil a že Jan K. toto zboží k příkazu Maxa R-a drahou zaslal Úřednického spotřebnímu spolku, že však zboží, dvě bedny mýdla ve váze 180 kg, nedopatřením speditéra Antonína B-a (žalobce) dne 16. března 1920 zároveň ještě s jiným zbožím, žalovaným družstvem objednaným, složeno bylo v místnostech žalovaného družstva v přítomnosti tehdejšího předsedy Jana S-a anebo tehdejšího skladníka Karla W-a. Konečně není mezi stranami sporu o tom, že ono zboží žalovanému družstvu omylem došlo v době podání žaloby pokud se týče již v době, kdy se žalované družstvo o omylu žalobcově dozvědělo, v jeho držbě již nebylo a že žalobce fakturovaných 3834 Kč Maxu R-ovi jako náhradu škody za ztracené zboží (čl. 395 obch. zák.) před podáním žaloby zaplatil. Z toho plyne především, že zboží bylo žalovanému družstvu odevzdáno a že tím nastalo obohacení žalovaného družstva a to obohacení neoprávněné, jelikož zboží mu nepatřilo, neboť není nikde v zákoně předepsáno, že by zboží převzítí musel předseda družstva osobně, jak se žalovaná strana a dovolatelka mylně domnívá. Ze skutkového děje plyne také, že žalobce jest k žalobě oprávněn, neboť ono neoprávněné obohacení stalo se na jeho úkor, úbytek následkem toho, že sporné zboží bylo omylem vydáno žalovanému družstvu, nastal ve jmění žalobcově a mezi těmito dvěma majetky, pokud se týče jejich podměty má nastati ono vyrovnání, které ustanovení Šu 1431 a násl. obč. zák. mají na mysli. Žalované družstvo je tedy zásadně povinno, neoprávněné obohacení vrátiti, vlastně vydati žalobci Antonínu R-ovi, avšak jen to, co z onoho obohacení v den žaloby, pokud se týče onoho dne, kdy se od žalobce o jeho omylu dozvědělo, ještě v rukou má, neboť dle Šu 1437 obč. zák. jest žalované družstvo do této doby pokládati za držitele bezelstného, jenž dle Šu 329 obč. zák. může s věcí nakládati bez zodpovědnosti jako vlastník, jenž ji může zejména i upotřebiti a zničiti a jenž proto neodpovídá, když věc z jeho držby byla snad odcizena. Jelikož však ve shora uvedené době sporné mýdlo v držbě žalovaného družstva již nebylo, jest rozhodným, zda a zač bylo v obchodě družstva prodáno, při čemž by se v tomto případě objem zažalovaného nároku ohraničoval jednak výší skutečně docílené prodejní ceny po srážce nákladů provozovacích, jednak výší škody utrpěné žalobcem, kterouž si čítá obnosem 3840 Kč. Po té stránce však schází dovolacímu soudu potřebná zjištění, co se se zbožím u žalovaného družstva stalo, by bylo lze posouditi, zda mělo v době, kdy se o žalobcově omylu dozvědělo a kterýmžto dnem stalo se tedy držitelem obmyslným, z onoho původního obohacení ještě něco v rukou a co.

Čís. 2611.

Zákon o posloupnosti do statků střední velikosti ze dne 7. srpna 1908, čís. 68 z. zák. pro Čechy.

Třebas byly splněny podmínky Šu 1 zákona, nelze projednati pozůstalost dle tohoto zákona tam, kde dle okolností případu jest vylou-

čeno, by dosaženo bylo účele zákona, zejména vyžaduje-li řádné hospodaření na usedlosti takových investic, k jejichž zúrokování a umořování výnos usedlosti by nestačil.

(Rozh. ze dne 15. května 1923, R I 282/23.)

Pozůstalostní soud rozhodl, že nemovitou pozůstalost po Janu B-ovi nelze projednatí dle zákona o posloupnosti do statků střední velikosti ze dne 7. srpna 1908, čís. 68 z. zák. pro Čechy, rekursní soud usnesení to změnil v ten rozum, že pozůstalost jest projednatí dle onoho zákona. Důvody: Prvý soud zjistil, že hospodářství čís. 133 v H. v pozůstalosti po Janu B-ovi s ohledem na velikost a výnos katastrální dle Šu 1 cit. zák. bylo považováti za statek střední velikosti. Odepírá však tuto vlastnost statku střední velikosti tomuto hospodářství, ježto opatření inventáře za účelem racionelního obhospodařování tohoto dvorce vyžaduje 13.125 Kč a vystavění hospodářské budovy ve stavu schopném k hospodaření 45.850 Kč, že však hospodářství po převzetí těchto oprav a opatření příslušenství nebude tak výnosným, by výtěžek stačil k umoření jistiny 79.025 Kč. Prvý soud vychází z náležitostí, plynoucích z ustanovení Šu 7 zákona ze dne 1. dubna 1889, čís. 52 ř. zák., že dědičný dvorec tak vybaven býti musí, by přejímatel mohl obstáti, čehož v tomto případě není. Ale náhled prvního soudce, dle něhož dědičný statek získanou již vlastnost jako dvorec dědičný opět může ztratiti, není v zákoně odůvodněn. Prvý soud měl tudíž vysloviti, zda držebnost za statek střední velikosti považována býti má (konečná věta Šu 1 zákona ze dne 7. srpna 1908, čís. 68 z. zák.). Určení bližších podmínek ohledně převzetí přejímací ceny, by se přejímatel udržeti mohl, jest věcí soudu a bude na něm, by rozhodl, nebude-li lze docíliti dohody stran (§ 9 po případě 10 cit. zák.).

N e j v y š š í s o u d obnovil usnesení prvního soudu.

D ů v o d y:

Český zemský zákon ze dne 7. srpna 1908, čís. 68 z. zák., jímž se zavádějí zvláštní předpisy o dělení dědictví při rolnických usedlostech střední velikosti, byl vydán na základě ustanovení, obsažených v rámcovém říšském zákoně ze dne 1. dubna 1889, čís. 52 ř. zák. Tento říšský zákon má v Šu 1 ustanovení »že pro rolnické usedlosti (statky) střední velikosti s obytným domem dle tohoto zákona a dle zemských zákonů, jež na jeho základě budou vydány, platnost míti budou zvláštní předpisy o dělení dědictví; zemským zákonodárstvím bude ustanoveno, které statky podle tohoto zákona pokládati jest za statky střední velikosti, a rovněž zemským zákonodárstvím bude ustanoveno, které nemovitosti a která pozitečná práva, jde-li o rozhodnutí, zda je tu statek střední velikosti, pokládány býti mají za součástky statku.« Český zemský zákon ze dne 7. srpna 1908, čís. 68 z. zák. pak co do otázek, jichž úprava byla takto ponechána zemskému zákonodárství, stanoví v prvním odstavci Šu 1, že »rolnickými usedlostmi střední velikosti, na něž se vztahují tyto zákonné předpisy, jsou rolnické statky (dvory) s oby-

ným domem: a) jichž čistý katastrální výnos činí nejméně 100 K o rozloze nejméně 5 ha; b) jichž čistý katastrální výnos činí nejvýš 1500 K bez ohledu na výměru»; uvádí v druhém až čtvrtém odstavci téhož Šu 1, co se pokládá za součástky statku; a v posledním (pátém) odstavci určuje, že »o tom, zda má se usedlost pokládati za rolnickou usedlost střední velikosti ve smyslu tohoto zákona, a které nemovitosti jakož i která práva požívací pokládati se mají za součástky statku, rozhoduje pozůstalostní soud, vyslechna obecního starostu a znalce.« Dle Šu 2 zemského zákona nevztahuje se zákon ke statkům, jež stíženy jsou svěřenským svazkem, a dle druhého odstavce Šu 3 mají ustanovení tohoto zákona při zákonné posloupnosti dědické vždy, při posloupnosti ze závěti nebo z dědické smlouvy však toliko tenkrát platnost, když zůstavitel ustanovil za přejímatele statku osobu, pojatou ve všeobecném občanském zákoníku mezi zákonné dědice. V prvním odstavci Šu 14 zemského zákona konečně se stanoví, že »na statek jsoucí ve vlastnictví několika osob a spadající pod ustanovení tohoto zákona, vztahují se předpisy zákona jen tehdy, jsou-li spoluvlastníky manželé a zemřeli jeden z nich bez potomků.« Dle doslovu zemského zákona bylo by tudíž použití jeho předpisů ve všech případech, kde se pozůstalost prodává na základě zákonné posloupnosti, nebo sice na základě posloupnosti ze závěti nebo z dědické smlouvy, kde však zůstavitel ustanovil některého zákonného dědice za přejímatele — jestliže patří do pozůstalosti rolnický statek s obytným domem o rozloze alespoň 5 ha, jehož čistý katastrální výnos není nižší než 100 Kč nebo bez ohledu na výměru, není-li čistý katastrální výnos nižší než 100 Kč a vyšší než 1500 Kč — statek není stížen svěřenským svazkem — a byl ve výhradním vlastnictví zůstavitele nebo ve spoluvlastnictví zůstavitele a jeho manžela a zůstavitel nezanechal potomků. Ježto v případě, o který tu jde, nastává zákonná posloupnost dědická, usedlost č. p. 133 v H. není statkem svěřenským, — byla ve výhradním vlastnictví zůstavitele Jana B-a, a je zjištěno, že jde o rolnickou usedlost s obytným domem ve výměře 10 ha 9 a 2 m² a s čistým katastrálním výnosem 360 Kč 64 h, byly by tu dle doslovu zákona veškeré předpoklady pro použití zákona ze dne 7. srpna 1908, čís. 68 z. zák. a bylo by správným rozhodnutí rekursního soudu, že onu usedlost jest pokládati za rolnickou usedlost střední velikosti ve smyslu tohoto zákona. Než doslov zákona není tu jedině rozhodujícím, nutno hleděti k zákonodárcovu úmyslu. V té příčině jest nařízení ministerstva spravedlnosti ze dne 28. února 1909, čís. 3 věstníku z roku 1909, které sice není nadáno mocí zákona, ale čerpá z materiálů říšského a zemského zákona, cennou pomůckou pro výklad zákona. V Šu 2 odstavec čtvrtý tohoto nařízení se poukazuje se zvláštním důrazem na to, že zákonodárcův úmysl směřoval k tomu, by zachován byl rolnický stav v hospodářské síle tak, že při úmrtí majitele statku statek s příslušenstvím nemá býti dělen, nýbrž má jako jeden celek jen jedinému přejímajícímu (nápadníkovi) za mírnou cenu přejímací býti přikázán, kdežto ostatní účastníci jinak mají býti odbyti. Zákon byl tedy vydán v zájmu rolnického stavu, a proto jest vyloučeno jeho použití, nelze-li majitele a jeho rodinu dle obvyčejného nazírání čítati ke stavu rolnickému, a

ježto má zákonem býti zachována hospodářská síla rolnického stavu, nebude zákon míti místa tam, kde by patrně nebylo lze docíliti tohoto účelu. Právě pro takové pochybné případy platí však i ustanovení posledního odstavce §u 1 zemského zákona, že pozůstalostní soud, vyslechna obecního starostu a znalce rozhodne o tom, zda má se statek pokládati za rolnickou usedlost střední velikosti ve smyslu zákona, ježto by při řešení této otázky výslech obecního starosty a znalců byl takíka zbytečným, kdyby záleželo jen na podmínkách §u 1 odstavec první. § 2, § 3, odstavec druhý a § 14, odstavec první, poněvadž k posouzení toho, zda tu jsou tyto podmínky, zpravidla nebude třeba vyjádření obecního starosty a znaleckého posudku. V tomto případě první soud na základě posudku znalců a vyjádření obecního starosty bezvadně zjistil, že hospodářské budovy usedlosti č. p. 133 v H. jsou v tak špatném stavu, že toho času lze z nouze použiti jen světnic, kdežto kravín a konírna jakož i komory teprve po provedení staveb staly by se způsobilými k užívání; že by k tomu bylo třeba nákladu 45850 Kč a kromě toho k opatření nezbytně potřebného živého a mrtvého příslušenství 33175 Kč, celkem tedy 79.025 Kč; že však usedlost vzhledem ke své rozloze a povaze pozemkových parcel a lesních pozemku nemůže býti učiněna tak výnosnou, by její výnos stačil k úrokování a umořování jistiny 79.025 Kč a k vyplacení 19.927 Kč, jichž by bylo třeba k odbytí spoludědiců, zvláště když odhadní cena jest jen 44644 Kč 75 h, a kdyby byla usedlost pokládána za dědičný statek, pouze 34835 Kč. Dle tohoto nelze usedlost, o kterou jde, zachovati zmíněnému účelu, ježž zákonodárce měl na mysli, a proto první soud z toho to důvodu — byť i ne z důvodu §u 7 vlastně 8 zemského zákona, který by přicházel v úvahu teprve při projednávání pozůstalosti podle tohoto zákona — právem uznal, že usedlost nelze pokládati za rolnický statek střední velikosti ve smyslu zemského zákona ze dne 7. srpna 1908, čís. 68 z. zák., i bylo tudíž k dovolacímu rekursu spoludědicu změněno usnesení soudu rekursního a obnoveno usnesení prvního soudu.

Čís. 2612.

O žalobě na uznání a ochranu řádné držby práva k používání tekoucí vody náleží rozhodovati řádným soudům.

(Rozh. ze dne 15. května 1923, R I 303 23.)

O žalobě na zjištění držby práva k zavlažování luk z veřejného potoka, v němž prý žalovaná žalobce rušila, rozhodl procesní soud první stolice ve věci samé, zamítnuv námitku nepřipustnosti pořadu práva. Odvolací soud zrušil rozsudek i s předchozím řízením pro nepřipustnost pořadu práva a odmítl žalobu.

Nejvyšší soud změnil usnesení rekursního soudu v ten způsob, že co do námitky nepřipustnosti pořadu práva obnovil usnesení